

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۶.....	گفتار اول - عناصر اصلی و ضروری محتوای وبسایت پارلمانی
۶.....	۱-۱. اطلاعات کلی درباره ساختار وبسایت پارلمانی
۷.....	۱-۲. نظام رأی‌گیری و گروه‌بندی حزبی و جناحی
۹.....	۱-۳. فرایندها و اسناد قانون‌گذاری
۱۰.....	۱-۴. ریاست و هیئت رئیسه
۱۱.....	۱-۵. اعضای پارلمان
۱۳.....	۱-۶. نهادهای پارلمانی
۱۴.....	۱-۷. انتشارات
۱۵.....	گفتار دوم - ابزارهای تعاملی و پیوند با سایر وبسایت‌ها
۱۵.....	۲-۱. پیوندهای فشرده خارجی
۱۶.....	۲-۲. ابزارهای بازخوردی و سایر امکانات تعاملی
۱۸.....	۲-۳. اطلاعات تماس
۱۸.....	گفتار سوم - ملاحظات مربوط به کاربری و طراحی وبسایت
۱۸.....	۳-۱. زبان
۱۹.....	۳-۲. ابزارهای جست‌وجو و گردش
۲۱.....	۳-۳. امکانات پیشرفته فنی
۲۲.....	گفتار چهارم - توصیه‌های روش‌شناختی
۲۳.....	گفتار پنجم - ارزیابی وبسایت مجلس شورای اسلامی

راهنمای تأسیس، مدیریت و تأمین محتوای وبسایت پارلمانی

این گزارش ترجمه و تلخیصی از گزارش کارشناسان

اتحادیه بین‌المجالس با عنوان زیر است:

Guidelines for the Content and Structure of Parliamentary

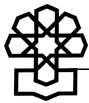
Source: <http://www.IPU.Org/Cntr-e/web.Pdf>

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۹۲۹۸

آبان ماه ۱۳۸۷

دفتر: مطالعات سیاسی

قانون‌گذاری و از این طریق به بهترین وجه می‌توان در مسیر توسعه قانون‌گذاری و تکامل مردم‌سالاری دینی و گشودن فضای تعامل و همکاری میان مردم و کارگزاران حکومت حرکت کرد

گزارش حاضر که ماحصل تلاش کارشناسان اتحادیه بین‌المجالس در مورد ساختار و محتوای بیش از یکصد و بیست و پنج وب‌سایت پارلمانی کشورهاست، متضمن عناصر اصلی و ضروری وب‌سایت پارلمانی و توصیه‌ها و راهکارهایی برای ایجاد ساختار، محتوای مناسب، سازمان‌دهی و مدیریت وب‌سایت پارلمانی است.

مقدمه

طی سال‌های اخیر اینترنت به یک رسانه اطلاع‌رسانی جهانی مبدل شده است. اگرچه از مباحثات عمومی راجع به تأثیر اینترنت بر مردم‌سالاری و نهادهای مربوط به آن هنوز نتیجه مشخصی حاصل نشده، اما نمی‌توان انکار کرد که تغییرات وسیعی در زمینه چگونگی برقراری ارتباطات میان مردم و نهادهای سیاسی و اجتماعی و نیز افزایش توان نهادها و سازمان‌ها و افراد برای تبادل ارتباطات به وجود آمده است.

پارلمان‌ها بهترین و مناسب‌ترین جایگاه را در میان نهادهای دولتی و عمومی جامعه برای بهره‌گیری از امتیازات اینترنت در زمینه انتشار سریع، ارزان و مؤثر اسناد الکترونیک به خود اختصاص داده‌اند. علاوه بر این، با توجه به اینکه فناوری‌های جدید برقراری ارتباط نزدیک‌تر میان شهروندان و نمایندگان پارلمانی آنها را ممکن می‌سازد، این احتمال هر روز بیشتر می‌شود که نقش اینترنت در روندهای سیاسی از انتشار صرف اطلاعات فراتر برود. در واقع پیوستگی و نزدیکی میان سیاست و اینترنت

راهنمای تأسیس، مدیریت و تأمین محتوای وب‌سایت پارلمانی

چکیده

پارلمان‌ها به عنوان مهم‌ترین رکن حکومتی که اعضای آن با آرای مستقیم شهروندان برگزیده می‌شوند و بنابه رسالت سنگینی که این نهاد مردمی در سیاست‌گذاری‌ها و تصویب قوانین مورد نیاز کشور دارد، ضرورت ارتباط مستمر و تنگاتنگ شهروندان با وکلای ملت را بیش از پیش ضروری و برجسته ساخته است.

در حقیقت مشارکت شهروندان در مدرساندن به نمایندگان قوه مقننه در جهت اتخاذ تصمیمات بهینه و ضروری جامعه، از طریق اظهار نظر در مورد طرح‌ها و لوایح و نیز انعکاس نیازها، مستلزم ایجاد بستر ارتباطی مناسب و اطلاع‌رسانی دقیق است. به نظر می‌رسد با توجه به روند رو به تزاید دسترسی شهروندان به اینترنت، تنظیم وب‌گاه پارلمانی جامع و استاندارد می‌تواند پیوند نمایندگان مجلس شورای اسلامی با موکلان را از حیث اطلاع‌رسانی از فعالیت‌های نهاد قانون‌گذاری و نیز ورود شهروندان به فرایند بررسی و ارزیابی طرح‌ها و لوایح و انتقال پیشنهادهای ضرورت‌های جامعه - که نیازمند تصویب قوانین هستند - تقویت کند.

بدیهی است بهره‌گیری از اینترنت با داشتن ویژگی‌هایی چون تعاملی بودن، سرعت، گستردگی و سهولت دسترسی و نیز ایجاد امکان کنش‌های جمعی در فضای مجازی، عملاً مفیدترین ابزار در جهت تسهیل و تعمیق ارتباط مردم با نهاد

به تدریج در کانون توجه قرار می‌گیرد.

چنین به نظر می‌رسد که فناوری اطلاعات، بنیانی الکترونیکی برای تقویت مردم‌سالاری از طریق دسترسی بدون محدودیت به اطلاعات پارلمانی و تعامل مردم با نمایندگان خود فراهم آورده است. ماهیت تعاملی وبسایت‌های پارلمانی نیز روند قانون‌گذاری و رویه‌های تقنینی را شفاف‌تر کرده و هرچه بیشتر در معرض ارزیابی عموم قرار داده است.

گفتنی است در نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ میلادی نخستین گام‌ها در این زمینه برداشته شد و امروزه تقریباً هیچ مجلس قانون‌گذاری در جهان وجود ندارد که فاقد وبسایت اینترنتی باشد. بدیهی است در چنین شرایطی نبود وبسایت پارلمانی مطابق استانداردهای اتحادیه بین‌المجالس در کشور ما - که شاید تنها نظام مردم‌سالار واقعی در منطقه خاورمیانه، آسیای مرکزی و جنوبی باشد - نقصی بزرگ و بسیار جدی است که باید هرچه سریع‌تر در مورد آن اقدامات مقتضی صورت گیرد.

طی دهه اخیر اتحادیه بین‌المجالس تلاش فراوانی به خرج داده است تا کاربرد فناوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی نظیر اینترنت را در ایجاد ارتباط بیشتر و بهتر و مؤثرتر میان شهروندان و پارلمان‌ها از یک‌طرف و پارلمان‌های ملی همه کشورها از طرف دیگر تسهیل کند.

در حال حاضر وبسایت اتحادیه بین‌المجالس نقش محوری را در پیشبرد بهره‌گیری از اینترنت و سایر فناوری‌های ارتباطاتی و اطلاعاتی در امور پارلمانی و به‌ویژه ایجاد و توسعه وبسایت‌های ملی و نیز ارائه مدل‌ها و شیوه‌های مناسب برای ارتقای ساختار و محتوای آنها به‌عهده گرفته است. وبسایت اینترنتی IPU

(اتحادیه بین‌المجالس) نه تنها ارتباط مستقیم با وبسایت‌های پارلمانی کشورها را امکان‌پذیر ساخته است، بلکه اطلاعات عمومی پارلمانی را همراه با اطلاعات جزئی و دقیق در اختیار کاربران خود گذاشته است. البته آنچه این وظیفه را با مشکل مواجه کرده این است که برخی کشورها هنوز هم وبسایت‌های پارلمانی مناسبی ندارند و محتوا و ساختار وبسایت‌های ملی کشورها نیز هماهنگ و یکسان نیست.

از همان ابتدای شکل‌گیری وبسایت بین‌المجالس این سوال مطرح شد که ساختار و محتوای مناسب برای یک وبسایت اینترنتی متعلق به پارلمان ملی یک کشور چیست و آیا می‌توان قواعد و اصول واحد و یکسانی را تعریف کرد که وبسایت پارلمانی هر کشور بر اساس آنها ایجاد و مدیریت شود؟ نیاز به استانداردسازی وبسایت‌های پارلمانی نه فقط موضوعی فنی و تکنیکی، بلکه مسئله‌ای سیاسی و فرهنگی هم هست، لذا ارائه الگو یا مدل مناسبی که همه کشورها با وجود تنوعات بی‌شمارشان بخواهند و بتوانند از آن پیروی کنند از همان آغاز به یکی از اهداف عمده وبسایت بین‌المجالس مبدل شد. در سال ۱۹۹۸ تحلیل آماری و محتوایی که دبیرخانه اتحادیه بین‌المجالس از اطلاعات گردآوری شده از ۱۲۵ وبسایت پارلمانی آن زمان به‌عمل آورد نشان داد که نوعی الگوی مشترک از ساختار و محتویات این سایت‌ها قابل استخراج است که بر مبنای آن می‌توان راهکارهای عام و سیستماتیک برای استفاده در وبسایت‌های پارلمانی ارائه داد.

در نهایت، در سال ۲۰۰۲ میلادی مسئولان وبسایت اتحادیه بین‌المجالس به این نتیجه رسیدند که وضعیت سایت‌های پارلمانی بیانگر نوعی نابسامانی و ناهماهنگی است و دستیابی به الگوی واحد و یکپارچه‌ای که نیازها و اهداف وبسایت‌های ملی را

پاسخ دهد، نیازمند همکاری و هماهنگی جدی پارلمان‌های همه کشورها دارد. ناگفته پیداست که به‌کارگیری این‌گونه اقدامات هماهنگ‌کننده باید با احترام کامل به تنوع و تفاوت ذاتی میان سیستم‌های سیاسی و قوانین کشورها و رعایت عرف و زبان و سنن فرهنگی هر کشور باشد.

به‌نظر می‌رسد که پارلمان‌ها در پیوستن به روند بهره‌گیری از فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات نظیر اینترنت سریع‌تر از سایر نهادهای سیاسی کشورها عمل کرده‌اند، به‌گونه‌ای که در لحظه آغازین قرن جدید میلادی بیش از دوسوم کشورها دارای وب‌سایت پارلمانی در اینترنت بودند و امروز کمتر کشوری را می‌توان پیدا کرد که فاقد وب‌سایت پارلمانی در شبکه وب جهانی باشد. البته در این روند ایالات متحده و کشورهای اروپایی در صف اول بودند و سپس کشورهای آسیایی، آفریقایی و اقیانوسیه به آنها پیوستند. امروزه به جرئت می‌توان گفت که حضور پارلمان‌ها و نمایندگان مردم در شبکه جهانی اینترنت نه یک انتخاب، بلکه امری الزامی و اجتناب‌ناپذیر است، لذا در چنین وضعیتی فقدان یک وب‌سایت پارلمانی با حداقل استانداردها در کشور ما را باید ضایعه و ضعفی بسیار جدی و عمیق به‌شمار آورد.

تحلیل گسترده‌ای که کارشناسان IPU به کمک متخصصان مستقل از نحوه ساختار و محتوای بیش از ۱۲۵ سایت‌های اینترنتی پارلمانی به انجام رساندند، منجر به یافتن قواعدی شد که براساس آن یکسری توصیه‌ها و پیشنهادها یا به عبارت بهتر راهکارهای ایجاد و سازمان‌دهی و اداره وب‌سایت پارلمانی ارائه شد. در ادامه

ماحصل پژوهش کارشناسان IPU در قالب توصیه‌ها و راهکارها در دو دسته راهکارهای اصلی و راهکارهای فرعی یا ثانوی ارائه خواهد شد.

پارلمانی می‌تواند سطح کیفی و میزان خدمات‌رسانی بهینه وب‌سایت مجلس شورای اسلامی را ارتقا بخشد. گروه مطالعات پارلمانی اهتمام اصلی خود را معطوف به اطلاع‌رسانی بهینه پژوهشی کرده و امیدوار است گام‌های اساسی‌تر و بنیادی‌تر را با تولیدات خود به تناوب در این عرصه ارائه کند.

گفتار اول - عناصر اصلی و ضروری محتوای وب‌سایت پارلمانی

۱-۱. اطلاعات کلی درباره ساختار وب‌سایت پارلمانی

کسانی که می‌خواهند از طریق وب‌سایت با پارلمان آشنایی پیدا کنند منطقی‌ترین کار این است که ترتیبی داده شود تا در همان نقطه آغاز یعنی با ورود به سایت به آن دسترسی داشته باشند. وجود یک صفحه یا حتی یک بخش می‌تواند نقطه عزیمت مناسبی برای این منظور باشد. در این صفحه یا بخش باید اطلاعات مقدماتی درباره ساختار کلی و عملکردهای پارلمان ارائه شود. این بخش معمولاً شامل یکسری لینک‌های داخلی به بخش‌های دیگر سایت و همچنین صفات دیگری در باره برخی موضوعات خاص است.

طبیعی است که نحوه چینش و سازمان‌دهی صفحه یا بخش اطلاعات عمومی وب‌سایت بسته به اینکه متعلق به پارلمان کدام کشور و دارای چه ویژگی‌هایی باشد ضرورتاً متفاوت است، با وجود این، تعدادی عناصر مشترک محتوایی وجود دارد که به آنها اشاره می‌کنیم:

راهکارهای اصلی

- مروری بر ترکیب و وظایف پارلمان و نهادهای وابسته به آن ازجمله توضیحات راجع به نقش خاص هر یک از مجالس (در پارلمان‌های دو مجلسی) و مجامع فرعی

نظیر کمیته‌ها و کمیسیون‌ها و غیره،

- متن کامل آیین‌نامه و مقررات اداری و اجرایی و اسناد مشابه در زمینه قواعد کاری،

- متن کامل قانون اساسی کشور،

- فهرست مجامع پارلمانی بین‌المللی و منطقه‌ای که پارلمان در آنها عضویت دارد.

راهکارهای اختیاری

- مرور طرز کار و رویه‌های پارلمانی،

- ارائه توضیحاتی درباره روش معمول عملکرد پارلمان،

- ارائه اطلاعات آماری در خصوص فعالیت‌های دوره جاری پارلمان،

- ارائه تاریخچه مختصری از نهاد پارلمان در کشور،

- متن بیانیه‌های رسمی و مطبوعاتی پارلمان،

- راهنمای گردشگری مجازی در ساختمان پارلمان،

- نمایش دیاگرام و نحوه ترتیب و چینش کرسی‌ها در پارلمان،

- معرفی رئیس و اعضای هیئت رئیسه مجلس به همراه دیاگرام و نمودار،

- ارائه اطلاعات عملی در خصوص چگونگی دسترسی به ساختمان مجلس و کتابخانه

و آرشیوهای آن.

۱-۲. نظام رأی‌گیری و گروه‌بندی حزبی و جناحی

پارلمان نهادی مبتنی بر مردم‌سالاری است و وظیفه خود را در خدمت به مردم

هنگامی به‌خوبی انجام می‌دهد که شهروندان قادر باشند با اطلاع کامل از قوانین

انتخاباتی، حقوق سیاسی خود را استیفا کنند. وب‌سایت پارلمان ملی ضمن اینکه

منطقی‌ترین مرجع برای جست‌وجوی اطلاعات مرتبط با این امر است، باید با در

اختیار قرار دادن این‌گونه اطلاعات این جست‌وجو را برای کاربران تسهیل کند.

به همین ترتیب هنگامی که در کشور انتخابات پارلمانی برگزار می‌شود، اینترنت

بهترین رسانه خبری و اطلاع‌رسانی برای کسانی است که به رادیو و تلویزیون آن

کشور دسترسی ندارند و می‌خواهند به محض اعلام نتایج انتخابات حتی لحظه به

لحظه از آن آگاه شوند. چه بهتر اینکه این افراد اطلاعات مربوط به رأی‌گیری را از یک

مرجع رسمی یعنی خود پارلمان دریافت کنند.

یکی از مسائلی که کاربران بسیار مایلند از آن مطلع شوند چگونگی تقسیم و

تفکیک کرسی‌های مجلس میان احزاب و جناح‌های سیاسی است. روزنامه‌نگاران،

تحلیلگران سیاسی، متخصصان و بسیاری از دیگر گروه‌های کاربری اینترنت برای

کسب اطلاعات به‌هنگام درباره میزان افزایش و کاهش قدرت نسبی احزاب و جناح‌ها و

ائتلاف‌های سیاسی در انتخابات به وب‌سایت‌های پارلمان مراجعه می‌کنند.

با توجه به آنچه بیان شد اطلاعات مربوط به احزاب و گروه‌های سیاسی در

انتخابات دارای اهمیت زیادی است و در وب‌سایت‌های پارلمانی هم نقشی محوری

دارد، لذا این مهم است که در بخش مربوطه در سایت موارد زیر گنجانده شود:

راهکارهای اصلی

- توضیحات درباره رویه‌ها و شیوه انتخابات (نظام رأی‌گیری، تقسیمات انتخاباتی،

رأی‌دهندگان و نامزدها و انتخاب‌شوندگان، الزامات نامزدی، معرفی برگزارکنندگان

انتخابات و ...).

- نتایج آخرین انتخابات از لحاظ تقسیمات حزبی و جغرافیایی،

راهکارهای اختیاری

- معرفی ترکیب فعلی پارلمان از حیث احزاب، گروه‌ها و جناح‌های سیاسی،
- نتایج آخرین رأی‌گیری از لحاظ سن و جنس و تخصص انتخاب‌شدگان،
- متن قوانین انتخاباتی مرتبط.

۳-۱. فرایندها و اسناد قانون‌گذاری

به دلایل روشن امکان ندارد که بتوان پیچیدگی‌های روند قانون‌گذاری را تنها در چند صفحه وبسایت پارلمان توضیح داد. در عوض سایت باید توضیحات موجزی در باب رویه‌های تقنینی ارائه دهد و مکانیسم دقیقی برای جست‌وجو و دریافت اسناد قانونی شامل متن لوایح و طرح‌ها و متمم‌های قانونی در نظر گیرد. به همین اندازه هم مهم است که کاربران اینترنت از امکان دسترسی به اطلاعات مربوط به پیشرفت حاصله در هر بخش از قانون‌گذاری برخوردار باشند.

بانک‌های اطلاعاتی آنلاین و مکانیسم‌های اختصاصی جست‌وجوی اسناد و مدارک می‌توانند به حد بالایی از پیچیدگی برسند که در این صورت کاربرد آنها ممکن است از لحاظ فنی چالش‌های بزرگی را ایجاد کند.

صرف‌نظر از مکانیسم‌های جست‌وجوی اسناد که در وبسایت پارلمان ممکن است ایجاد شده باشد، نحوه برخورد آن بخش با پروسه قانون‌گذاری باید شامل یکسری اجزای خاص باشد که در ادامه به آنها اشاره می‌کنیم. در این زمینه به خصوص مهم است اشاره کنیم که اطلاعات مرتبط مرتباً باید بهنگام شود تا انعکاس واقعی عملکرد پارلمان باشد.

راهکارهای اصلی

- توصیف و تبیین شماتیک پروسه قانون‌گذاری،
- دستور کار تقنینی و برنامه کاری نشست جاری،
- بانک اطلاعاتی قابل جست‌وجو در زمینه مقررات قانونی مصوب در دوره کنونی پارلمان،
- وضعیت فعلی عملکرد پارلمان از جهت تعداد، عناوین؛ موضوع و تاریخ لوایح و طرح‌ها، کد اسناد و اعضای پارلمان و ...

راهکارهای اختیاری

- بانک اطلاعات قابل جست‌وجو از گزارش‌های کمیسیون‌ها، سوابق، استماع‌ات، آرا و سایر اسناد پارلمانی مربوط به دوره کنونی مجلس،
- بانک اطلاعات قابل جست‌وجو از مقررات قانونی و سایر اسناد پارلمانی مربوط به دوره‌های پیشین قانون‌گذاری،
- بخش ویژه‌ای در زمینه تقنین در امور مالی و بودجه،
- خلاصه یا کل سوابق شورها و مباحثات و نشست‌های پارلمان،
- بخش ویژه‌ای مختص سؤالات نمایندگان و تحقیق و تفحص‌ها از قوه مجریه،
- فهرست واژگان و اصطلاحات پارلمانی،
- نمایش صوتی و تصویری نشست‌های پارلمانی از طریق پخش اینترنتی.

۴-۱. ریاست و هیئت رئیسه

به سبب اهمیت رئیس و هیئت رئیسه پارلمان بخش مربوط به آن باید در وبسایت جایگاه ویژه‌ای داشته باشد. صفحات مربوط به این موضوع معمولاً توجه تعداد زیادی از مراجعان به سایت را که بسیاری از آنها از طریق ایمیل سؤال و نظرهای

خود را مطرح می‌کنند به خود جلب می‌کند.

راهکارهای اصلی

- زندگی‌نامه رئیس و اعضای هیئت رئیسه مجلس،
- توضیحات مختصر درباره قدرت و اختیارات رئیس،
- نام و مشخصات نایب یا نواب رئیس.

راهکارهای اختیاری

- برنامه‌های عمومی رئیس (از جمله ملاقات‌ها و سفرها و ...)،
- جمع‌آوری سخنرانی‌ها و اظهارات مهم رئیس پارلمان،
- فهرست نام و مشخصات رئیس‌ان قبلی،
- پیش‌بینی یک صفحه بازخورد یا سازوکار مناسب برای دریافت سؤال‌ها و دیدگاه‌ها.

۵-۱. اعضای پارلمان

شهروندان علاقه خاصی به کار روزمره نمایندگان خود در مجلس نشان می‌دهند. اینترنت در این زمینه به شفافیت این عملکرد می‌افزاید، در عین حالی که هر عضو پارلمان را قادر می‌سازد تا در چشم مردم جلوه‌گری کند.

براساس این، مدیران وبسایت‌های پارلمانی نه تنها باید توجه خاصی به مطلع ساختن رأی‌هندگان و به‌طور کلی عموم مردم از نام قانون‌گذاران داشته باشند، بلکه باید حوزه وظایف و مسئولیت‌ها و فعالیت‌های هر عضو پارلمان را تبیین کنند. امروزه معمول شده است که نمایندگان مجالس خودشان دست به ایجاد وبسایت شخصی در اینترنت می‌زنند. اهداف این سایت‌ها همان است که در

سایت‌های پارلمانی دنبال می‌شود با این تفاوت که خود نماینده صاحب سایت، محتوای آن را تعیین می‌کند. این‌گونه سایت‌ها در واقع تکمیل‌کننده اطلاعاتی هستند که در وبسایت پارلمان در دسترس قرار دارد.

راهکارهای اصلی

- فهرست الفبایی بهنگام اسامی کلیه اعضای (دوره فعلی) پارلمان با اطلاعاتی درباره حوزه انتخابیه و وابستگی حزبی یا گروهی و جناحی و عضویت هر یک از نمایندگان در کمیسیون‌ها و کمیته‌های مجلس همراه با پیوند به وبسایت شخصی نماینده مزبور،
- فهرست مشابهی با تقسیم‌بندی برحسب حوزه‌های انتخابیه،
- فهرست مشابهی با تقسیم‌بندی برحسب وابستگی حزبی و گروهی یا جناحی،
- اطلاعات تماس با هر نماینده شامل نشانی پست الکترونیک وی،
- فهرست نمایندگان پیشین که از دوره فعلی استعفا داده‌اند یا به هر دلیل دیگر عضو پارلمان نیستند.

راهکارهای اختیاری

- زندگی‌نامه هر عضو پارلمان،
- فهرست‌سازی خودکار ارجاع به موارد مشارکت نماینده در مباحثات پارلمانی با تفکیک برحسب نام، تاریخ و موضوع،
- اطلاعات ثبت شده آرای هر نماینده به موضوعات مختلف دستور کار،
- اطلاعات پایه در خصوص موقعیت قانونی نماینده پارلمان از قبیل مصونیت پارلمانی، دستمزدها و اختیارات و غیره،
- فهرست الفبایی اعضای دوره قبلی قانون‌گذاری با تاریخ‌های مشخص.

۱-۶. نهادهای پارلمانی

یکی از مقولاتی که اطلاعات مربوط به آنها را نمی‌توان در جای دیگری به‌جز وب‌سایت‌های پارلمانی قرار داد عبارت از نهادهای موقتی و موردی مثل کمیته‌ها و کمیسیون‌ها و کمیته‌های فرعی مجلس است که باید درباره ساختار، ترکیب و برنامه کاری آنها به مراجعان اطلاع‌رسانی کرد. تجربه نشان می‌دهد که مراجعه و تقاضا برای این‌گونه اطلاعات زیاد است.

راهکارهای اصلی

- فهرست کامل نهادهای فرعی پارلمان همراه با پیوند به صفحات جداگانه‌ای که هر یک به یکی از این نهادها اختصاص داده شده است،
- توضیحات راجع به مأموریت و موضوعات ارجاع شده به این نهادها،
- اسامی و مشخصات رئیس و اعضای هریک از این نهادها،
- ارائه اطلاعات درباره عملکرد جاری و نشست‌های آتی آنها،
- اطلاعات تماس با هر یک از این نهادها از قبیل نشانی، شماره تلفن، فکس و ایمیل،
- ارائه اطلاعات درخصوص ترکیب گروه‌های دوستی پارلمانی و نیز اعضای هیئت‌های شرکت‌کننده در مجامع بین‌المللی و منطقه‌ای پارلمانی و سایر اطلاعات مرتبط.

راهکارهای اختیاری

- جدول برنامه‌های نشست‌ها و استماع‌ات هر یک از نهادهای فرعی،
- اخبار مطبوعاتی و سایر مطالب مربوط به کار هر نهاد،
- تاریخچه عضویت گروه پارلمانی ویژه در اتحادیه بین‌المجالس.

۱-۷. انتشارات

پارلمان‌ها روزبه‌روز فرصت‌های بیشتری به کاربران اینترنت می‌دهند تا به‌طور مستقیم از طریق وب‌سایت سفارش دریافت و خرید مواد حاوی اطلاعات دهند. این ویژگی مورد توجه و استقبال خاص پژوهشگران، دانشجویان و سایر کسانی قرار گرفته است که به چنین اسنادی علاقه دارند، ولی ساکن دیگر کشورها یا مناطق دوردست جغرافیایی هستند.

البته باید توجه داشت که عملکرد یک سرویس ویژه ثبت سفارش آنلاین مواد انتشاراتی و اطلاعات می‌تواند هزینه‌بر و از لحاظ اداری پیچیده باشد.

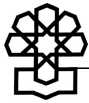
در دسترس بودن خدمات آنلاین به معنای این نیست که روش‌های سنتی توزیع اسناد و اطلاعات پارلمانی را باید رها کرد. البته قرار دادن اطلاعات کافی درباره انتشارات پارلمانی در وب‌سایت به‌خوبی این امر را تسهیل و به این ترتیب در بلندمدت تأثیر خود را آشکار خواهد کرد.

راهکارهای اصلی

- فهرست انتشارات و اسناد در دسترس همراه با قیمت آنها،
- اطلاعات درباره چگونگی دریافت مواد انتشاراتی از راه‌های سنتی و از طریق سرویس سفارش آنلاین.

راهکارهای اختیاری

- ارائه سرویس خرید مستقیم آنلاین که به کاربران امکان دهد تا مواد و اسناد مورد نظرشان را انتخاب و قیمت آنها را به کمک ابزارهای تجارت الکترونیکی پرداخت کنند.
- در اختیار گذاشتن نمونه الکترونیکی متن اطلاعات و اسناد مجانی قابل دانلود (مثلاً با فرمت pdf).

گفتار دوم - ابزارهای تعاملی و پیوند با سایر وبسایتها

۲-۱. پیوندهای فشرده خارجی

پیوند فشرده یا هایپرلینک اتصالی است قابل کلیک کردن که هر صفحه از یک سایت را با سایر صفحات داخل آن سایت و یا سایت‌های خارجی مرتبط می‌کند. این پیوندها اساس شبکه جهانی وب به‌شمار می‌آیند. به‌طور معمول وبسایت‌ها حاوی پیوندهای متعدد با سایت‌های مرتبط هستند. تنها مشکل در این مورد بهنگام نگه داشتن این پیوندهاست؛ زیرا محل اسناد موجود در سایت‌های خارجی ممکن است هر لحظه بدون اطلاع قبلی تغییر کند.

کاربران اینترنت باید قادر باشند به راحتی راه خود را از وبسایت پارلمان ملی به سایت‌های احزاب سیاسی و سازمان‌های حکومتی، پارلمان‌های دیگر کشورها، ساختارهای درون پارلمانی و بین پارلمانی و امثال آن پیدا کنند. تعداد و قلمرو موضوعی این پیوندها بستگی به عوامل متعددی از میزان حضور نهادهای دولتی یک کشور در اینترنت گرفته تا توانایی مدیر وبسایت در بهنگام نگه داشتن همه پیوندها دارد.

توصیه می‌شود وبسایت‌های خارجی در یک یا چند صفحه به مقولات مختلف تقسیم‌بندی شود. (مثلاً نهادهای ملی، مجالس ملی و محلی، کشورهای خارجی، سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و ...).

پیوندهای الزامی

- وبسایت‌های متعلق به ریاست جمهوری، حکومت، قوه قضائیه، دیوان عالی،
- وبسایت رسمی کشور (که معمولاً توسط وزارت کشور، سازمان گردشگری یا

سازمان‌های دولتی مشابه اداره می‌شود)،

- وبسایت مجلس دوم (در پارلمان‌های دو مجلسی)، مثلاً مجلس خبرگان در کشور ما،

- وبسایت‌های مجالس قانون‌گذاری محلی،

- وبسایت اتحادیه بین‌المجالس،

- وبسایت سایر نهادها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای پارلمانی،

- وبسایت احزاب سیاسی داخلی،

- وبسایت شخصی اعضای پارلمان.

پیوندهای اختیاری

- وبسایت‌های وزارتخانه‌ها و سایر نهادها و سازمان‌های دولتی،

- وبسایت‌های ملی پارلمان‌های دیگر کشورها (با توجه به تغییر دائمی اطلاعات این

سایت‌ها بهتر است پیوندی با صفحه مربوطه در وبسایت بین‌المجالس با نشانی:

<http://www.ipu.org/english/parlweb.htm>

که به صورت مرتب به‌روز می‌شود ایجاد شود.

- موتورهای جست‌وجوی اینترنتی جهانی (مثل گوگل، یاهو، و...)،

- موتورهای جست‌وجوی داخلی (مثل پارسیک، قطره و ...).

۲-۲. ابزارهای بازخوردی و سایر امکانات تعاملی

وبسایت‌ها روزبه‌روز تعاملی‌تر می‌شوند. محتواهای ایستا و ارتباطات یکسویه

به تدریج جای خود را به ابزارهای اینترنتی پیچیده‌تری می‌دهد که به کاربران امکان

می‌دهد تا سؤال بپرسند، نظر بدهند و در مباحثه‌های مجازی و نظرسنجی‌های آنلاین

شرکت کنند یا آبونمان اخبار را بگیرند و به خرید کالا و خدمات در اینترنت بپردازند.

- فناوری‌های تعاملی اینترنت همین حالا هم آثار خود را بر عملکردهای سیاسی در بسیاری کشورها به نمایش گذاشته و در این مسیر نهادهای قانون‌گذاری در کانون و محور مباحثات عمومی در خصوص آنچه دمکراسی الکترونیک نامیده می‌شود قرار گرفته‌اند. نوعی دمکراسی که بعید نیست مفاهیم سنتی نهادهای دمکراتیک و شهروندان را به مثابه کنشگران سیاسی تغییر دهد.

ماهیت پارلمان‌ها به‌طور ذاتی به‌گونه‌ای است که وبسایت‌ها باید در تعامل باز و گشوده با شهروندان باشند و به امکانات و وسایل کافی برای چنین شیوه ارتباطاتی مجهز باشند. اما در به‌کارگیری این‌گونه ابزارهای تعاملی باید احتیاط به خرج داد تا وبسایت به عامل اختلال در عملکرد عادی نهاد پارلمان مبدل نشود.

راهکارهای اصلی

- یک نرم‌افزار بازخوردی که به کاربران اجازه دهد نظرها و سؤالات خود را به‌طور مستقیم به‌وسیله فرم‌های خاصی به مدیر سایت ارسال کنند (یعنی بدون نیاز به ایمیل که در برخی شرایط در دسترس قرار ندارد)،

- تعبیه یک ایمیل از پیش تنظیم شده برای ارسال پیام کاربران به نهادهای مختلف پارلمانی و مسئولان اصلی پارلمان از هر یک از صفحات وبسایت.

راهکارهای اختیاری

- سالن‌های مباحثه که در آنها کاربران بتوانند مشارکت کنند و به‌صورت آنلاین درباره موضوعات خاص که معمولاً مربوط با مسائل جاری در پارلمان است با دیگران گفت‌وگو کنند. در چنین سالن‌هایی غالباً اعضای پارلمان به‌عنوان گرداننده یا

میانجی بحث حضور دارند.

- فهرست‌های پستی که به کاربران امکان می‌دهد تا در سیستم‌های دریافت و ارسال اتوماتیک ایمیل درباره اطلاعات پارلمانی نظیر متون تقنینی مشترک شوند.

- نظرسنجی الکترونیکی که کاربران از طریق آن بتوانند دیدگاه‌های خود را درباره هر موضوع مطرح شده از میان گزینه‌های مختلف بیان کنند.

۲-۳. اطلاعات تماس

اطلاعات آماری موجود تردیدی باقی نمی‌گذارد که یکی از دلایل اصلی مراجعه کاربران اینترنت به وبسایت‌های پارلمانی این است که می‌خواهند بدانند چگونه می‌توان با نمایندگان منتخب یا نهادهای فرعی پارلمان ارتباط و تماس الکترونیک برقرار کرد، همان‌گونه که به روش‌های سنتی (تلفن، فکس، پست) این کار به انجام می‌رسید.

توصیه

همه قسمت‌های سایت (از صفحه اصلی گرفته تا صفحات اختصاصی هر یک از نمایندگان) باید حاوی اطلاعات مناسب مربوط به تماس در نقاط قابل رؤیت صفحات باشد.

گفتار سوم - ملاحظات مربوط به کاربری و طراحی وبسایت

۱-۳. زبان

اطلاعات نوشتاری در یک وبسایت هنگامی مفید خواهد بود که کاربران قادر به خواندن آنها باشند. برخلاف رسانه‌های مکتوب و چاپی که در مکان‌های خاصی

توزیع می‌شوند ممکن است صفحات وب را در هر نقطه از جهان مردمی که به زبان کشور میزبان صحبت نمی‌کنند مشاهده کنند. به علاوه، برای کشورهایی که زبان رسمی آنها دو تا یا بیشتر است، انتخاب زبان سایت مسئله مهمی است.

هر چند از نظر فنی این امکان وجود دارد که نسخه‌های مشابه متعددی از یک سایت را به زبان‌های مختلف عرضه کرد، اما مسائلی چون هزینه ترجمه، کمبود وقت، نیاز به نیروی کار و غیره، عملاً داشتن سایت‌های چندزبانه را دشوار می‌سازد. این موضوع به‌خصوص در مورد سایت‌هایی که محتویات آنها دائماً در حال تغییر باشد صدق می‌کند.

با توجه به اینکه ایجاد و نگهداری نسخه‌های موازی از یک وبسایت دشوار است بهترین راه حل این است که اسناد و متون مهم به همه زبان‌های مورد نظر ترجمه شود و بقیه محتویات سایت فقط به زبان اصلی باشد.

ترکیب‌های پیشنهادی

- برای کشورهایی که دو یا چند زبان رسمی دارند کل محتوای وبسایت باید حداقل به یکی از زبان‌های رسمی آن کشور ارائه شود،
- یک نسخه کامل یا بخش عمده‌ای از آن باید حتماً به یکی از زبان‌های بین‌المللی باشد که معمولاً زبان انگلیسی برای این منظور مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲-۳. ابزارهای جست‌وجو و گردش

یک وبسایت پارلمانی هر قدر هم که ساختار روشن و منطقی داشته باشد، باز هم به دلیل پیچیدگی‌ها و فراوانی داده‌های آن لازم می‌آید که ابزارهایی برای یافتن آسان اطلاعات در سایت و حرکت سریع و منظم میان صفحات در اختیار بازدیدکنندگان

قرار داده شود. به عنوان مثال توصیه می‌شود که در زمان آخرین بهنگام‌سازی سایت، یکی از صفحات آن در نقطه‌ای قابل مشاهده درج شود.

طبیعتاً قواعد عام سازمان‌دهی مناسب و مؤثر یک وبسایت باید رعایت شود. (مثلاً هیچ صفحه‌ای نباید بیش از سه یا چهار سطح نسبت به صفحه اول عمق داشته باشد، به سازگاری و هماهنگی صفحات با نیاز مخاطب توجه شود؛ ارائه داده‌ها به راحتی صورت گیرد، از پسوندها و کلید واژه‌های مناسب استفاده شود و ...). سازوکارها و ابزارهای زیر به‌خصوص برای این مقصود مفید خواهند بود:

راهکارهای اصلی

- **نرم افزار جست‌وجوی سریع:** این ابزار جست‌وجوی درون سایتی براساس ایندکس‌سازی خودکار اسناد کار می‌کند و امکان جست‌وجوی یک یا چند کلمه را در داخل وبسایت فراهم می‌سازد،

- **صفحه تازه‌ها:** نوعی تابلوی اعلانات با پیوندهای مستقیم به تازه‌ترین اسناد در وبسایت است،

- **نقشه سایت:** ارائه متنی یا گرافیکی ساختار و کلیه اجزای سایت در یک صفحه همراه با پیوندهایی به هر یک از اسناد.

راهکارهای اختیاری

- **صفحه سؤال‌های رایج:** یک روش سنتی در اینترنت برای پاسخ دادن یکجا به همه سؤالاتی است که به صورت مکرر پرسیده می‌شود،

- **ایندکس کلیدواژه‌ها:** صفحه مخصوصی است (معمولاً به‌طور خودکار تولید می‌شود) که همه اسناد و مدارک به صورت مستقیم از طریق انتخاب کلید واژه‌های

مربوط به آنها قابل دسترسی هستند،

- صفحه اطلاعیه‌های استخدام در پارلمان.

۳-۳. امکانات پیشرفته فنی

فناوری وب با سرعت بسیار در حال پیشرفت است و با به بازار آمدن هر نسل جدیدی از سرورها و نرم افزارهای مرورگر امکانات جدیدی در اختیار کاربران قرار می‌گیرد. اگرچه دلیلی ندارد که وبسایت‌های پارلمانی از این فناوری به همراه اینترنت بهره‌برداری کاملی نکنند، ولی در این مورد باید جانب احتیاط را نگه داشت.

وبسایت‌های پارلمان ملی کشورها احتمالاً در هر نقطه از جهان از جمله در کشورهای که کیفیت خطوط تلفن خیلی بالا نیست و سرعت اینترنت نسبتاً پایین است مورد بازدید قرار می‌گیرد. جالب توجه اینکه تعداد زیادی از کاربران اینترنت از نسخه‌های قدیمی و از رده خارج مرورگرها استفاده می‌کنند و بنابراین، این خطر وجود دارد که صفحات وبسایت را به‌صورت درهم ریخته و نامناسبی مشاهده کنند مگر آنکه مدیران سایت اقدامات خاصی برای تطبیق آن با نسخه‌های قدیمی انجام دهند. وجود صفحاتی با اجزای گرافیکی زیاد نیز ممکن است مشکلاتی در دریافت و خواندن آنها ایجاد کند و سرعت بارگذاری صفحات را نیز کم می‌کند. علاوه بر این، مراجعان به وبسایت‌های پارلمانی طیف گسترده‌ای از مردم از جمله کسانی را که دچار مشکلات بینایی هستند و قادر به خواندن متون نیستند دربرمی‌گیرد.

با توجه به این گونه ملاحظات، باید در استفاده از ابزارهای تکنیکی پیشرفته و پیچیده و گرافیک و انیمیشن در سایت احتیاط به خرج داد.

توصیه‌ها

- در بسیاری از موارد می‌توان با ارائه نسخه کاملاً متنی^۱ از اسناد طولانی و پرحجم (مثلاً متون قانونی) سرعت دائلود را برای کاربرانی که بخواهند از این امکان استفاده کنند افزایش داد.

- بهتر است اسنادی که احتمال کپی گرفتن مکرر از آنها زیاد است بدون قاب در سایت قرار داده شوند.

- فناوری‌های جدید در سراسر وبسایت باید به‌گونه‌ای مورد استفاده قرار گیرد که تطابق و هماهنگی آنها با نرم‌افزارهای قدیمی که هنوز کاربران از آنها استفاده می‌کنند تضمین شود.

- استفاده کاربران از برخی خصایص که نیاز به دائلود سنگین دارند - مثل گردش مجازی در وبسایت - باید مطلقاً اختیاری باشند و نباید در دسترسی به سایر بخش‌های سایت آسیب وارد کند.

- وبسایت باید با نیازهای افراد نابینا و کم‌بینا انطباق داده شود و تا آنجا که ممکن است نسخه‌های غیر قالب‌بندی شده را در دسترس آنها قرار دهد.

گفتار چهارم - توصیه‌های روش‌شناختی

موفقیت پروژه ایجاد وبسایت پارلمانی تا حد زیادی به طراحی مناسب و سازمان‌دهی کار بستگی دارد. تجربیات عملی نشان داده است که اهمیت موارد زیر به

هیچ وجه نباید دست کم گرفته شود:

۱. کسب اطمینان از اینکه مقامات سیاسی و اداری مسئول کاملاً از پروژه آگاهی دارند و از آن حمایت می‌کنند،
۲. تبیین محتوای سایت هم از نقطه نظر مخاطب هدف و هم از منظر ظرفیت منابع اطلاعات برای تحویل دادن اسناد لازم،
۳. طراحی و اجرای چارت گرافیکی سایت با جزئیات کامل،
۴. تأمین منابع مالی کافی،
۵. ایجاد یک تیم تأسیس سایت و آموزش آنها در صورت لزوم،
۶. تأمین یک میزبان مناسب اینترنتی برای وبسایت،
۷. ایجاد رویه‌ای روشن در ارتباط با نقش‌ها و مسئولیت‌های کارکنان سایت در زمینه بهنگام‌سازی محتوای سایت،
۸. مدیریت و پیشبرد وبسایت به وسیله انواع ابزارها و امکانات اینترنتی.

گفتار پنجم - ارزیابی وبسایت مجلس شورای اسلامی

نوشتار حاضر توسط بخش پژوهشی اتحادیه جهانی بین‌المجالس IPU آن را تهیه کرده و در یکی از نشست‌های این اتحادیه رسماً در قالب قطعنامه‌ای به تصویب اعضا رسیده است. این موضوع نشانگر اهمیت فوق‌العاده‌ای است که اتحادیه مزبور برای وبسایت پارلمانی به عنوان ابزار اساسی مؤثر در پیشبرد اهداف و مقاصد پارلمان‌های ملی کشورها قائل است. زیرا از هر منظر که بنگریم پارلمان‌ها و مجالس ملی آشکارترین و مهم‌ترین نماد و نمود اعمال اراده ملی مردم و دمکراتیک‌ترین نوع

نهادهای سیاسی به‌شمار می‌آیند. بی‌سبب نیست که در گزارش‌های اتحادیه بین‌المجالس مکرراً به این موضوع اشاره می‌شود که نخستین نهادهای سیاسی در کشورهای مختلف جهان که به بهره‌گیری و کاربردی فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) به‌ویژه اینترنت روی آوردند پارلمان‌ها و مجالس ملی بودند؛ زیرا این فناوری‌های پیشرفته با داشتن ویژگی‌هایی چون تعاملی بودن، سرعت، دسترسی آسان و گسترده و ارائه فضای تقریباً نامحدود برای آرشیو و پردازش اطلاعات و نیز ایجاد امکان کنش‌های جمعی در فضای مجازی عملاً بهترین و مفیدترین ابزار در جهت تسهیل و تعمیق ارتباط میان مردم (رأی‌دهندگان) و نمایندگان خواهد بود و از این طریق به بهترین وجه می‌توان در مسیر توسعه سیاسی و تکامل بخشیدن به مردم‌سالاری سیاسی و گشودن فضای تعامل و همکاری میان مردم و حاکمیت سیاست حرکت کرد. این امر به نوبه خود به اعتماد و تفاهم متقابل میان مردم و نمایندگان آنها، وظیفه اطلاع‌رسانی دقیق و شفاف و بهنگام درباره کلیه جنبه‌های فعالیت پارلمان و نهادهای وابسته به آن را به‌عهده داشته باشد. در حال حاضر تقریباً کلیه کشورهای جهان که دارای پارلمان و مجالس قانون‌گذاری هستند وبسایت ویژه پارلمانی دارند که در آن کم‌وبیش مطابق با معیارها و استانداردهای ارائه شده توسط IPU اطلاعات پارلمانی به رأی‌دهندگان ارائه و با آنان ارتباط مستقیم برقرار می‌کنند. اگرچه آمارها و اطلاعات نهاد بین‌المجالس نشان می‌دهد که میزان رعایت این استانداردها در میان مجموعه وبسایت‌های پارلمانی جهان یکسان نیست، ولی این امر مسلم است که تلاش زیادی در این روند صورت می‌گیرد تا این وبسایت‌ها هر چه بیشتر با معیارهای بین‌المللی و استانداردهای IPU تطبیق داده شود.

در چنین شرایطی به نظر می‌رسد که مجلس شورای اسلامی به عنوان یکی از معدود نهادهای پارلمانی جهان که نماینده مردم سالاری دینی به شمار می‌رود، اما فاقد وبسایت مناسب و کارآمدی است که بتوان آن را با استانداردهای بین‌المللی یاد شده تطبیق داد. در بررسی مقدماتی این موضوع کافی است گفته شود که آنچه وبسایت رسمی مجلس شورای اسلامی خوانده می‌شود در واقع سایت خبری متعلق به خبرگزاری خانه ملت است که اخبار و گزارش‌های مربوط به پارلمان را منعکس می‌کند و در آن برخی اطلاعات محدود و پراکنده نیز درخصوص برخی فعالیت‌های مجلس یا ترکیب ساده کمیسیون‌ها آمده است که به دشواری می‌توان آن را مفید ارزیابی کرد. علاوه بر این هنگامی که روی پیوندهای اینترنتی رجوع دهنده به وبسایت مجلس (www.majlis.ir) کلیک کنیم درمی‌یابیم که این پیوندها ما را به وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی هدایت خواهد کرد که هر چند اطلاعات مفیدی در آن وجود دارد، ولی هرگز نمی‌توان به آن وبسایت پارلمانی اطلاق کرد. گذشته از این برخی اطلاعات پارلمانی نیز که طبق الگوی IPU باید در وبسایت پارلمان درج شود در یکی از لینک‌های مرکز پژوهش‌ها مندرج است که وقتی روی آن کلیک کنیم ما را به سایتی وابسته به مرکز یعنی «شبکه نخبگان» هدایت می‌کند؛ سایتی که دارای برخی دیگر از اطلاعات مربوط به مجلس شورای اسلامی در کنار بسیاری از اطلاعات مربوط یا غیرمرتبط به مجلس و فعالیت‌های پارلمانی است.

در مجموع به نظر می‌رسد مجلس شورای اسلامی همچنان تا دستیابی به وبسایت استاندارد و مطلوب پارلمانی که شایسته جایگاه مردمی آن در داخل و جایگاه بین‌المللی آن در جهان و دنیای اسلامی باشد محروم است و فاقد راهبرد و سایت برنامه‌ریزی

شده یکپارچه و مناسبی درخصوص کاربرد ICT در فعالیت‌های پارلمانی است. از این رو برگزاری نشست‌های کارشناسی به منظور بررسی و ارزیابی گسترده و دقیق‌تر این موضوع و ارائه راهکارهای اجرایی در این زمینه پیشنهاد می‌شود.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۲۹۸

عنوان گزارش: راهنمای تأسیس، مدیریت و تأمین محتوای وبسایت پارلمانی

Report Title: Guidelines For The Content and Structure of Parliamentary Web Sites

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین: محمدقلی میناوند

ناظر علمی: ابراهیم یوسف‌نژاد

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آنها:

۱. وبسایت (Web Site)

۲. پارلمان (Parliament)

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷/۸/۸